

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิผลของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น ในองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด ตามกรอบโครงสร้างซีที (SEAT Framework) ในด้านการจัดการเรียนร่วมโดยรวม ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านเครื่องมือ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม (participatory policy research) ซึ่งมีกระบวนการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา 3 วิธี ดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาเชิงสำรวจ (survey study) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในจังหวัดขอนแก่น จากประชากรที่เป็นผู้บริหาร ครูผู้สอน การศึกษาพิเศษ ศึกษานิเทศก์ และผู้ปกครอง ในสังกัดหน่วยงานที่จัดการศึกษาเรียนร่วมในจังหวัดขอนแก่น 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลนครขอนแก่น) และหน่วยงานหรือองค์กรเอกชน รวมประชากรทั้งสิ้น 4,279 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie R.V. and Morgan D.W. (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน (proportional stratified sampling) จากประชากรในแต่ละหน่วยงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน และตรวจสอบความเที่ยง (reliability) โดยมี ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับเท่ากับ .978 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธี ส่งแบบสอบถามแบบไป-กลับทางไปรษณีย์ ระหว่างวันที่ 1-10 มีนาคม 2552 ได้แบบสอบถาม ที่สมบูรณ์กลับคืน 325 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.07 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.2 การสนทนากลุ่มเป้าหมาย (focus group discussion) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและสิ่งคุกคามของการจัดการเรียนร่วมในจังหวัดขอนแก่น ในองค์ประกอบตามกรอบโครงสร้างซีที (SEAT Framework) ในด้านการจัดการเรียนร่วมโดยรวม ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านเครื่องมือ จำนวน 2 ครั้ง ดำเนินการเมื่อวันที่ 28, 29 พฤษภาคม 2552 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหาร

สถานศึกษา ครูการศึกษาพิเศษ ตึกขานินเทศก์และกรรมการสถานศึกษา ครั้งละ 14 คน รวมทั้งสิ้น 28 คน

1.3 การศึกษาพหุกรณี (multi-case study) ผู้วิจัยได้กำหนดสถานศึกษาเป้าหมายเป็นสถานศึกษาต้นแบบการจัดการเรียนร่วมที่มีคุณภาพ ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างบนพื้นฐานของทฤษฎี (operational construct sampling) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนด คือ เป็นสถานศึกษาที่มีเด็กพิการเรียนร่วมมากกว่าหรือตั้งแต่สองประเภทความพิการขึ้นไป มีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีกระบวนการบริหารจัดการเป็นที่ยอมรับ มีความโดดเด่น และมีกระบวนการจัดประสบการณ์ที่เน้นการเตรียมความพร้อมทางพัฒนาการเด็กโดยองค์รวมเหมาะสมตามแนวคิดทฤษฎี ทำให้ได้ข้อสรุปเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์การพิจารณาสถานศึกษา โดยใช้ข้อมูลจากสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1-12 หลังจากนั้นผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลสถานศึกษาและตรวจสอบคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาจากการสังเกต สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหาร ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและประชาชนในละแวกที่สถานศึกษาตั้งอยู่และศึกษาเอกสารของสถานศึกษา ได้ข้อสรุปเชิงประจักษ์สอดคล้องกับเกณฑ์การพิจารณามาตรฐานสถานศึกษาจัดการศึกษาเรียนร่วมต้นแบบ 3 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านท่าสำราญ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนอนุบาลจันทยานนท์ สังกัดองค์กรหรือหน่วยงานเอกชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในเดือนมีนาคม 2552 และเดือนมกราคม 2553 โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล 3 วิธี คือ การสังเกตและจดบันทึก (observation and field note) การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) เป็นหัวข้อสนทนากว้าง ๆ แบบปลายเปิด เพื่อใช้เป็นแนวทางการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ครูการศึกษาพิเศษ กรรมการสถานศึกษาและพ่อแม่ผู้ปกครอง พร้อมบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยแถบบันทึกเสียง หลังจากนั้นได้ถอดเทปแล้วสรุปประเด็นตามแนวคำถามเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการศึกษาบริบทจากการศึกษาเชิงสำรวจ (survey study) จากการสนทนากลุ่มเป้าหมาย (focus group discussion) และจากการศึกษาพหุกรณี (multi-case study) สถานศึกษาต้นแบบ ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเป็นร่างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิผลของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น

2. ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา 3 วิธี ดังนี้

2.1 การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ (focus group discussion) ผู้เข้าร่วมการประชุมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการและทางปฏิบัติการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วยคณาจารย์ภาควิชาหลักสูตรการศึกษาพิเศษ ผู้บริหารการศึกษา ผู้สนับสนุน และผู้ปฏิบัติการสอน รวม 7 คน ดำเนินการเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2553 ณ ห้อง 1412 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (นำเสนอร่างที่ 1)

2.2 การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (operational seminar) มีจุดประสงค์เพื่อร่วมกันตรวจสอบร่างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิภาพผลของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น จากขั้นตอนที่ 1 โดยคำนึงถึงเกณฑ์ความเหมาะสม ความสอดคล้อง มีประโยชน์ มีความเป็นไปได้ และเป็นที่ยอมรับ โดยใช้ข้อสรุปจากผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ประกอบการพิจารณา ผู้เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการประกอบด้วยกลุ่มบุคลากรภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูการศึกษาพิเศษ กลุ่มบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานที่กำกับดูแล ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาหรือรองผู้บริหารที่รับผิดชอบ และศึกษานิเทศก์หรือบุคลากรที่รับผิดชอบ และกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา รวม 31 คน ดำเนินการเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2553 ณ ห้อง 1414 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (นำเสนอร่างที่ 2)

2.3 การประชาพิจารณ์ (public hearing of stakeholders) มีจุดประสงค์เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะร่างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิภาพผลของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น ที่ผ่านการตรวจสอบจากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการในข้อ 2.2 โดยคำนึงถึงเกณฑ์ความสอดคล้อง เหมาะสม มีประโยชน์ เป็นไปได้ และการยอมรับ ซึ่งมีการใช้ผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 ประกอบการพิจารณา ผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูการศึกษาพิเศษ กลุ่มบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานที่กำกับดูแล ได้แก่ ศึกษานิเทศก์หรือบุคลากรผู้รับผิดชอบ กลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ได้แก่ กรรมการสถานศึกษาและพ่อแม่ผู้ปกครอง และกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาหลักสูตรการศึกษาพิเศษระดับปริญญาโท รวม 92 คน ดำเนินการเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2553 ณ ห้องประชุมศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น (นำเสนอร่างที่ 3)

3. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิภาพผลของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น ในองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ทั้งในด้านการจัดการเรียนร่วมโดยรวม ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านเครื่องมือ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 วิสัยทัศน์

ภายในปี 2558 จังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดชั้นนำการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมในสถานศึกษาทุกระดับอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพด้วยรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องตามความต้องการจำเป็นของเด็กพิการ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ทั้งด้านทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางสังคมและการดำรงชีวิต ทักษะทางวิชาการและทักษะการทำงานอาชีพ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

3.2 พันธกิจ

1. พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ให้ทั่วถึงมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. สร้างโอกาสให้เด็กพิการ ได้เข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปในสถานศึกษาทุกระดับอย่างเท่าเทียม
3. ส่งเสริมและพัฒนาเด็กพิการ ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาพิเศษ ให้มีคุณธรรม จริยธรรม และได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นเต็มตามศักยภาพทุกด้าน
4. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กพิการให้สามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และมีส่วนร่วมทางสังคมในทุกมิติและมีประสิทธิภาพ
5. สร้างและพัฒนาภาคีเครือข่าย แหล่งบริการ และระบบการคัดกรอง ข้อมูลสารสนเทศในการจัดการศึกษาเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย
6. พัฒนาศักยภาพของครู บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และทักษะในการทำงานการจัดการศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน
7. พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยกระบวนการวิจัย
8. ส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานองค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือครอบครัว จัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษ
9. สร้างความพร้อมของสถานศึกษาในด้านสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

3.3 จำนวนเป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) จำนวนเป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด ด้านการจัดการเรียนรู้ร่วมโดยรวม มี 1 เป้าหมาย 14 กลยุทธ์ 34 ตัวชี้วัด
- 2) จำนวนเป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด ด้านนักเรียน มี 2 เป้าหมาย 8 กลยุทธ์ 19 ตัวชี้วัด แยกเป็น
  - (1) เด็กพิการ มี 1 เป้าหมาย 5 กลยุทธ์ 13 ตัวชี้วัด

(2) เด็กพิการ มี 1 เป้าหมาย 3 กลยุทธ์ 6 ตัวชี้วัด

3) จำนวนเป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด ด้านสภาพแวดล้อม มี 2 เป้าหมาย 11 กลยุทธ์ 27 ตัวชี้วัด แยกเป็น

(1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ มี 1 เป้าหมาย 4 กลยุทธ์ 11 ตัวชี้วัด

(2) สภาพแวดล้อมทางบุคคล มี 1 เป้าหมาย 7 กลยุทธ์ 16 ตัวชี้วัด

4) จำนวนเป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มี 8 เป้าหมาย 34 กลยุทธ์ 89 ตัวชี้วัด แยกเป็น

(1) การบริหารจัดการหลักสูตร มี 1 เป้าหมาย 3 กลยุทธ์ 6 ตัวชี้วัด

(2) แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มี 1 เป้าหมาย 4 กลยุทธ์ 11 ตัวชี้วัด

(3) การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิคการสอน มี 1 เป้าหมาย 6 กลยุทธ์ 16 ตัวชี้วัด

(4) การจัดตารางเรียน มี 1 เป้าหมาย 3 กลยุทธ์ 9 ตัวชี้วัด

(5) การประเมินผล รายงานความก้าวหน้าของเด็กและการรับเด็กเข้าเรียน มี 1 เป้าหมาย 6 กลยุทธ์ 18 ตัวชี้วัด

(6) การตรวจสอบและประกันคุณภาพการศึกษา มี 1 เป้าหมาย 5 กลยุทธ์ 13 ตัวชี้วัด

(7) การประสานความร่วมมือ มี 1 เป้าหมาย 3 กลยุทธ์ 6 ตัวชี้วัด

(8) การนิเทศติดตามประเมินผลและปรับปรุงงาน มี 1 เป้าหมาย 4 กลยุทธ์ 10 ตัวชี้วัด

5) จำนวนเป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด ด้านเครื่องมือ มี 7 เป้าหมาย 27 กลยุทธ์ 62 ตัวชี้วัด แยกเป็น

(1) นโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจ มี 1 เป้าหมาย 4 กลยุทธ์ 11 ตัวชี้วัด

(2) ระบบบริหารจัดการ มี 1 เป้าหมาย 4 กลยุทธ์ 8 ตัวชี้วัด

(3) กฎหมาย ข้อกำหนด ระเบียบ ประกาศ มี 1 เป้าหมาย 3 กลยุทธ์ 6 ตัวชี้วัด

(4) งบประมาณ มี 1 เป้าหมาย 5 กลยุทธ์ 11 ตัวชี้วัด

(5) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา มี 1 เป้าหมาย 3 กลยุทธ์ 6 ตัวชี้วัด

(6) เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก มี 1 เป้าหมาย 4 กลยุทธ์ 9 ตัวชี้วัด

(7) ครูการศึกษาพิเศษ นักวิชาชีพและผู้เชี่ยวชาญ มี 1 เป้าหมาย 4 กลยุทธ์ 11 ตัวชี้วัด

รวมทั้งสิ้น 20 เป้าหมาย 94 กลยุทธ์ 231 ตัวชี้วัด

3.4 แนวทางการพัฒนาสู่ความสำเร็จ

1. การดำเนินงานจัดการเรียนร่วมตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ไม่ใช่สูตรสำเร็จ แต่เป็นทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน เป็นแนวทาง เป็นกลยุทธ์ เป็นเครื่องมือสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมให้เกิดผลได้จริง การนำไปปฏิบัติควรมุ่งเน้นการสร้างและหลอมแนวทางให้เป็นวงจรคุณภาพ (PDCA) โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในขั้นตอนการดำเนินงานควรจัดองค์ประกอบให้ครอบคลุมครบถ้วนและต้องกำหนดปัจจัยที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างไร บนบรรยากาศแห่งความมีอิสระ การปฏิบัติใช้ทางเลือกที่หลากหลายภายใต้มีความเป็นเอกภาพ

2. การจัดการเรียนร่วมตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) มีความสำคัญที่จะเป็นแนวทางเป็นตัวขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการที่มีทิศทางที่ชัดเจน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) เกิดความเข้มแข็งของสถานศึกษา เน้นการส่งเสริมการบริหารจัดการให้ เป็นไปด้วยความอิสระ ควรมีการจัดระบบอัตรากำลังทางด้านบุคลากร มีการควบคุมทิศทางการจัดการวิชาการต่าง ๆ รวมทั้งการสรรหาและควบคุมงบประมาณอย่างคล่องตัว และคงความเป็นเอกลักษณ์และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

3. เป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัดที่กำหนดตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) เป็นแนวทางที่พัฒนาไว้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบอย่างครบถ้วน ส่วนการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมนั้น สถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและสิ่งคุกคาม และกำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินงานให้สอดคล้องสภาพบริบทและความจำเป็นเร่งด่วน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยจะต้องเร่งแก้ไขปรับปรุงองค์ประกอบที่เป็นจุดอ่อนหรือจุดด้อย และส่งเสริมในส่วนที่เป็นจุดเด่น

4. กระบวนการบริหารจัดการเรียนร่วมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ควรใช้กระบวนการบริหารเชิงบูรณาการ (integrate management) ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาและหน่วยงานที่จัดการเรียนร่วม จะต้องดำเนินการให้ครบถ้วนและเกิดผลได้อย่างเต็มที่ทุกองค์ประกอบ และตัวแปรสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการเรียนร่วม กระบวนการบริหารเชิงบูรณาการไม่จำเป็นต้องดำเนินการเฉพาะภายในองค์กรหรือหน่วยงานเดียวกันเท่านั้น ควรบูรณาการร่วมกันระหว่างองค์กรหรือหน่วยงาน เพื่อบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อการจัดการเรียนร่วม

5. ระบบการบริหารจัดการเรียนร่วมที่มีประสิทธิผลนั้น จะเกิดขึ้นและสามารถขับเคลื่อนไปได้ต้องอาศัยผู้บริหารที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องแสดงบทบาทอย่างสูงในด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ การเป็นที่ปรึกษาและการเป็นผู้อำนวยความสะดวก กอปรกับจะต้องเป็นผู้นำที่ต้องพัฒนาทีมงานที่เข้มแข็ง ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวางแผนการ

บริหารจัดการเรียนร่วมได้ จึงต้องเริ่มต้นที่การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง จึงจะทำให้การจัดการเรียนร่วมดำเนินการต่อไปได้

6. การจัดการเรียนร่วมที่ยึดตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) มาใช้ ต้องดำเนินการแบบการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานและบุคลากรหลายฝ่าย ทั้งสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ สถานศึกษา ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นหน่วยงานทุกฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมควรได้รับการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันทั้งหลักการบริหารจัดการเรียนร่วมตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) และใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) และมีการกำหนดบทบาทในการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน

7. มีการระดมทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ จัดหาแหล่งเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา มีการวางแผนร่วมกันแบบกระจายความรับผิดชอบให้มีอิสระ เพื่อร่วมพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างมีเอกภาพ ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการพัฒนาความรู้ความคิด การใช้เทคโนโลยี การร่วมมือของชุมชน การพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมความโดดเด่นและการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างรวดเร็ว

8. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) มีภาวะผู้นำสนับสนุนและส่งเสริมบุคลากรและใช้การประกันคุณภาพในการบริหารจัดการเรียนร่วม

9. การสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา เพื่อสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานทั้งระบบครอบคลุมทุกองค์ประกอบและตัวแปรสำคัญ สถานศึกษาต้องนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังทุกด้านตลอดจนสามารถตรวจสอบได้ถึงการบรรลุผลทุกมิติของการดำเนินงาน

10. การจัดการศึกษาเรียนร่วมเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิการเป็นสำคัญ สถานศึกษาต้องวิเคราะห์ลักษณะและระดับความพิการของเด็กและหรือประเภทความพิการใด ควรจัดการเรียนร่วมในรูปแบบใด ภาษาที่ใช้ “เด็กพิการ” อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อให้การนำนโยบายสู่การปฏิบัติจริงได้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น อาจใช้ “เด็กพิการหรือมีข้อบกพร่อง” หรือ “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” หรือ “เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ” เป็นต้น ทั้งนี้ ได้รับคำยืนยันจากคำกล่าวตอนหนึ่งในกระบวนการตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายของผู้เข้าร่วมประชุม ที่กล่าวว่า “ภาษาที่ใช้ อ้อมไป อ้อมมาไม่เกิดประโยชน์ พูดตรง พูดชัดเจน แก้ปัญหาให้ตรง ให้ชัดเจนดีกว่าอ้อมไปอ้อมมาหุ แต่ไม่ get ควรใช้เด็กพิการเพราะทุกคนเข้าใจและยอมรับได้” (ผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์, 8 กรกฎาคม 2553)

11. การจัดการเรียนร่วมที่ให้เกิดประสิทธิผลนั้น สถานศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมให้เกิดขึ้นในทุกด้าน ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) โดยเฉพาะ

ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อมและด้านเครื่องมือจะต้องมีความพร้อมก่อนแล้ว จึงจะทำให้ด้านกิจกรรม การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

12. การติดตามกำกับ ควรมีการตรวจสอบภายในและติดตามประเมินผล การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ตามตัวชี้วัดเป็นระยะ ๆ และสะท้อนความคิดหลังการดำเนินงาน (after action review) การประชุมสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นการสร้างความ ต่อเนื่องและยั่งยืนของกระบวนการบริหารจัดการเรียนร่วม และเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ สถานศึกษาและหน่วยงานที่สนับสนุนทุกระดับใช้เป็นแนวทางพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

13. เพื่อการบริหารจัดการเรียนร่วมให้มีเอกภาพ เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมระดับจังหวัด โดยจัดตั้ง ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นศูนย์ประสานงานและบริการ

14. การสร้างความเข้าใจและยอมรับร่วมกันในการจัดการเรียนร่วมตามกรอบ โครงสร้างซีท (SEAT Framework) เป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการเป็นอันดับแรก โดยหน่วยงาน องค์กร สถานศึกษา ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่เข้าใจอย่างแพร่หลาย ทั้งในรูปแบบสื่อ สิ่งพิมพ์ เทคโนโลยี และทางอินเทอร์เน็ต

15. ควรผลักดันให้มีหลักสูตรการศึกษาพิเศษในสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู และผู้บริหารการศึกษาให้มีความรู้พื้นฐาน เป็นหลักสูตรวิชาพื้นฐานตั้งแต่ระดับปริญญาตรี รวมทั้งสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาควรมีส่วนช่วยเหลือพัฒนาหลักสูตร การบริหารจัดการเรียน ร่วมที่เหมาะสมกับพื้นที่และท้องถิ่น เพื่อให้มีการนำไปใช้ในสถานศึกษาทุกระดับ และควรพัฒนา ศักยภาพครูการศึกษาพิเศษและทีมงานการจัดการเรียนร่วมในสถานศึกษา และจัดสรรอัตราครู การศึกษาพิเศษเฉลี่ยต่อเด็กพิการเรียนร่วมให้เพียงพอ

3.5 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอื่นจากการวิจัย

1. การจัดประชาพิจารณ์ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ดีและเป็นประโยชน์มาก อย่างน้อย ผู้ปฏิบัติได้มีส่วนร่วมและเห็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนร่วมให้มีคุณภาพ สู่การประกันคุณภาพภายนอก สมศ.

2. เป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด แต่ละรายการมีความเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนร่วม แต่ยังเป็นห่วงโอกาสความเป็นไปได้โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง การส่งเสริมสนับสนุนในด้านงบประมาณและบุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ เนื่องจาก สถานศึกษาประสบกับปัญหาเหล่านี้มานาน

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายเป็นการวิจัยที่ดีมาก ถ้าปฏิบัติได้จะทำให้การพัฒนา คุณภาพเด็กพิการมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่ในระดับปฏิบัติคือสถานศึกษาต้องอาศัย ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ และต้องมีใจรักเด็กพิการให้ความสำคัญกับเด็ก

4. ข้อเสนอเชิงนโยบายจากการวิจัยนี้ อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ถ้าสำเร็จเรียบร้อยแล้ว จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อสถานศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นแนวในการดำเนินงานจัดการเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้จะเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นก็จะทำให้ผู้บริหาร ครู สามารถจัดและให้บริการด้านการศึกษาสนองต่อผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจของเด็กและผู้ปกครอง

5. การนำข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติของสถานศึกษา ควรกำหนดกรอบแนวทางดำเนินงานให้สถานศึกษาทุกแห่งสามารถดำเนินงานได้ ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่และแต่ละสังกัด เพราะมีความแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษา

6. เนื่องจากครูผู้สอนเด็กเรียนร่วม ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะความชำนาญในการจัดกิจกรรมการเรียนสอนแบบเรียนร่วมและมีภาระงานในหน้าที่รับผิดชอบมาก จึงเห็นควรจัดให้มีหลักสูตรแกนกลางการศึกษาพิเศษ กระบวนการเรียนการสอน หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการเรียนของเด็กพิการโดยตรง สนับสนุน คอมพิวเตอร์ สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนสำเร็จรูป วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ตลอดจนเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นให้แก่สถานศึกษาอย่างเพียงพอ

7. ควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนของเด็ก มีระบบการส่งต่อเข้าเรียนของเด็กทุกประเภทความพิการให้สามารถเข้าเรียนได้ในทุกระดับการศึกษา

8. ควรสร้างระบบความเข้มแข็งให้แก่สถานศึกษา มีความพร้อมด้านบุคลากร และทรัพยากรและจัดสรรงบประมาณ (เงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน) ตามเกณฑ์กำหนดให้แก่สถานศึกษาโดยตรงและเพียงพอ

9. ควรส่งเสริมระบบการดำเนินงานแบบเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยให้ท้องถิ่น ชุมชน ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในระดับมาก พร้อมจัดให้มีคู่มือสำหรับเครือข่ายและพ่อแม่ผู้ปกครองด้วย

4. การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิผลของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการอภิปรายผล 2 ประเด็น 1) ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย และ 2) ประเด็นเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

4.1 ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1) หลักการวิจัยแบบผสม (mixed methodology) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการยกร่างข้อเสนอเชิงนโยบายจากหลากหลายแหล่งตามหลักการสามเส้า (triangulation) ในการศึกษาบริบทในขั้นตอนแรก

2) หลักการมีส่วนร่วม (participation) จากบุคคลระดับฐานราก (grounded or grass root) ตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม (participatory policy research: PPR) ที่ใช้หลักการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาร่วมกันคิด ร่วมกันวิเคราะห์ และร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ และ 3) หลักการกำหนดนโยบายตามลักษณะของนโยบายที่ดี คือ (1) มีเป้าหมายที่ส่งผลประโยชน์แก่องค์กรหรือประชาชนโดยส่วนรวมมากที่สุด (2) ได้มาจากการถกแถลงถึงความสำคัญของปัญหาหรือความต้องการ และ (3) ครอบคลุมภารกิจทุกด้าน ที่มีความสอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน (4) มีเป้าหมาย แนวทางและกลวิธีที่ดี ดำเนินการได้เร็วที่สุดและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด (5) มีเนื้อหาเป็นหลักในการทำงานและเนื้อหาที่ควรจะเป็นหลักในการประเมินความสำเร็จได้ด้วยดี ที่คำนึงถึงทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และ (6) เป็นข้อความที่ชัดเจน ถ่ายทอดไปสู่ ผู้ปฏิบัติได้โดยง่ายและมีความเข้าใจได้ตรงกัน ตามทัศนะของ วิโรจน์ สารรัตน์ (2553ก)

ยึดหลักการวิจัยแบบผสม (mixed methodology) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการยกวางข้อเสนอเชิงนโยบายจากหลากหลายแหล่ง ตามหลักการสามเส้า (triangulation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในเวลาเดียวกันในขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาบริบทในขั้นตอนแรกนั้น ได้ดำเนินการวิจัย 3 วิธีการ เพื่อศึกษาบริบทการจัดการเรียนร่วม คือ การศึกษาเชิงสำรวจ (survey study) การสนทนากลุ่มเป้าหมาย (focus group discussion) และการศึกษาพหุกรณี (multi-case study) สถานศึกษาต้นแบบ 3 แห่ง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยทั้งสามวิธีการนี้ ทำให้มั่นใจได้ว่า ทำให้ได้ข้อมูลมาประกอบการพิจารณาที่เป็นไปอย่างครอบคลุม มีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ มีความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ตลอดจนจะเป็นที่ยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วย

ยึดหลักการมีส่วนร่วม (participation) ตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม (participatory policy research: PPR) ตามทัศนะของ วิโรจน์ สารรัตน์ (2553ก) ที่ใช้หลักการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มาร่วมกันคิด ร่วมกันวิเคราะห์ และร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนแรกมาใช้ประกอบการพิจารณา เสมือนเป็นการวิเคราะห์อิทธิพลและทำให้การสนับสนุนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปด้วยในตัว ขณะเดียวกันก็พิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของข้อเสนอเชิงนโยบายไปด้วย จากเกณฑ์ความเป็นไปได้ (feasible) และเกณฑ์การยอมรับ (acceptable) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีตามหลักการมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดความมีพันธะผูกพันต่อการนำไปปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ และกระบวนการวิจัยยังได้อาศัยแนวคิดรูปแบบการกำหนดนโยบายตามทัศนะของ Razik & Swanson (2001 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2553ก) และ วิโรจน์ สารรัตน์ (2553ก) ที่กำหนดไว้ในหลายรูปแบบ คือ รูปแบบกลุ่ม (group model) ที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมและการหาจุดร่วมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยอาศัยหลักการเสียงข้างมาก การประนีประนอมหรือการเจรจาต่อรอง รูปแบบระบบ (system model) ยึดแนวคิดว่านโยบายเป็นปัจจัยป้อนออก (output)

ที่เกิดจากปัจจัยป้อนเข้า (input) ของปัญหา ความต้องการหรือข้อเรียกร้องจากกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในองค์กรหรือสังคม แล้วมีกระบวนการ (process) ของโครงสร้างองค์กรหรือสังคมที่จะกำหนดเป็นนโยบายออกมา รูปแบบกระบวนการ (process model) ยึดแนวคิดว่าการกำหนดนโยบายเป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนต่าง ๆ เป็นกระบวนการ ดังนี้ คือ มีขั้นตอนการกำหนดปัญหา ความต้องการหรือข้อเรียกร้อง มีขั้นตอนการเสนอแนะทางเลือกนโยบายหลากหลายทางเลือก มีขั้นตอนการเลือกนโยบายที่ดีที่สุดหรือที่เหมาะสม มีขั้นตอนการนำเอานโยบายไปปฏิบัติและมีขั้นตอนการประเมินผลนโยบาย และรูปแบบมีเหตุผล (rational model) ที่คำนึงถึงผลตอบแทน (gain) ที่จะได้รับมากกว่าค่าใช้จ่าย (cost) ซึ่งการที่จะกำหนดนโยบายตามรูปแบบนี้ออกมาได้ ผู้กำหนดนโยบายต้องมีความรู้ความสามารถหลายประการ เช่น รู้ว่าองค์กรหรือสังคมต้องการอะไร มีน้ำหนักมากน้อยกว่ากันอย่างไร รู้ทางเลือกนโยบายทุกทางที่มีอยู่ สามารถคาดการณ์ผลของทางเลือกนโยบายแต่ละทางได้ถูกต้อง สามารถคำนวณอัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนและค่าใช้จ่ายสำหรับแต่ละทางเลือก และสามารถเลือกนโยบายที่ให้ประสิทธิภาพสูงสุด การยึดหลักการมีส่วนร่วม (participation) จากบุคคลในระดับฐานราก (grounded or grass root) เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นไปตามเกณฑ์กำหนด คือ ความเหมาะสม ความสอดคล้อง มีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับในขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นขั้นตอนการตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบาย ซึ่งจะเห็นได้จากผู้วิจัยได้จัดให้มีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย ผู้บริหาร การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ จำนวน 31 คน และจัดประชาพิจารณ์ร่างข้อเสนอเชิงนโยบายจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และจัดการประชาพิจารณ์ โดยผู้เข้าร่วม ประชาพิจารณ์ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา นักศึกษาระดับปริญญาโท ตามหลักสูตรการสอนและการศึกษาพิเศษ และศึกษานิเทศก์ จำนวน 92 คน เพื่อร่วมกันตรวจสอบและพัฒนาร่างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิภาพของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น ในองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในด้านการจัดการเรียนร่วมโดยรวม ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านเครื่องมือ ซึ่งกระบวนการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังกล่าว ถือได้ว่าอาศัยหลักการมีส่วนร่วมและการพัฒนาจากบุคคลระดับฐานรากที่สอดคล้องหลักการบริหารจัดการต่าง ๆ เช่น หลักการบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบ (system theory) การบริหารงานแบบเน้นวัตถุประสงค์ (management by objectives: MBO) หลักการบริหารโดยรวม (total quality management: TQM) หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based management: SBM) หลักธรรมาภิบาล (good governance) หลักการบริหารแบบ CEO (chief executive office) หลักการบริหารแบบร่วมมือ (collaborative management) หลักการบริหารแบบบูรณาการ (integrated management) หลักการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม

(shared decision making) หลักการจัดการแบบล่างสู่บน (bottom-up approach) หลักการจัดการความรู้ (knowledge management: KM) ซึ่งส่งเสริมการนำความรู้ที่ซ่อนตัว (tacit knowledge) ในระดับปฏิบัติออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ หลักการให้มีอำนาจหรือกระจายอำนาจ (empowered/decentralized approach) ซึ่งหลักการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นหลักการที่จะก่อให้เกิดการร่วมกันคิด ร่วมกันวิเคราะห์ และร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ ที่จะนำเอาสิ่งที่ร่วมกันกำหนดนั้นไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลได้ดีกว่า

ยึดหลักการกำหนดนโยบายตามลักษณะของนโยบายที่ดี ตามทัศนะของ วิโรจน์ สารรัตน์ (2553ก) คือ (1) นโยบายที่ดีจะต้องมีเป้าหมายที่ส่งผลประโยชน์แก่องค์กรหรือประชาชน โดยส่วนรวมมากที่สุด (2) นโยบายที่ดีควรได้มาจากการถกเถียงถึงความสำคัญของปัญหาหรือ ความต้องการ (3) นโยบายที่ดีควรครอบคลุมภารกิจทุกด้าน ในแต่ละด้านนั้นควรมีความสอดคล้องกัน สนับสนุนซึ่งกันและกัน ไม่ควรขัดแย้งกัน (4) นโยบายที่ดีควรประกอบด้วยเป้าหมาย แนวทางและกลวิธีที่ดี ดำเนินการได้เร็วที่สุดและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด (5) นโยบายที่ดีนอกจากจะมีเนื้อหา เป็นหลักในการทำงานแล้ว เนื้อหาดังกล่าวควรจะเป็นหลักในการประเมินความสำเร็จได้ด้วยดี และควรคำนึงถึงทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และ (6) นโยบายที่ดีจะเป็นข้อความที่ชัดเจนถ่ายทอดไปสู่ผู้ปฏิบัติได้โดยง่ายและมีความเข้าใจได้ตรงกัน อย่างไรก็ตาม มีข้อคิดว่าคุณลักษณะที่ดีที่เหมาะสมของนโยบายในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง อาจถือเอาทัศนะของบุคคลเป็นที่ตั้ง เพราะนโยบายสามารถมองได้จากหลายแง่มุม แง่มุมหนึ่งอาจเป็นที่ยอมรับของบุคคลคนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นที่ยอมรับของอีกบุคคลหนึ่งหรืออีกกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นคุณลักษณะที่ดีของนโยบายอีกประการหนึ่ง คือ การถือเสียงข้างมากหรือเป็นทัศนะของกลุ่มคนส่วนใหญ่โดยอนุโลม ที่อาจมี คนอีกกลุ่มหนึ่งหรือจำนวนน้อยโจมตีคัดค้านและวิพากษ์วิจารณ์ไปตามทัศนะหรือตามเหตุผลของบุคคลกลุ่มนั้น ดังจะเห็นได้จากผลการตรวจสอบร่างข้อเสนอเชิงนโยบายจากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2553 และการประชาพิจารณ์ เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2553 ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสองครั้งมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า เป็นร่างข้อเสนอเชิงนโยบายที่ดี มีความสอดคล้อง เหมาะสม มีประโยชน์ มีความเป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับ ในส่วนที่มีความคิดเห็นอื่นนั้น เป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นที่เป็นห่วงเป็นใยเป็นเพียงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในบางประเด็นเท่านั้น เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่ดี สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงและก่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมเท่านั้น

ซึ่งเป็นหลักการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในขั้นตอนการตรวจสอบความเป็นไปได้ของผลลัพธ์การวิจัย ซึ่งจะก่อให้เกิดความมีพันธะผูกพันต่อการนำข้อเสนอเชิงนโยบายเกิดผลสำเร็จ ในการนำไปปฏิบัติ โดยได้รับคำยืนยันจากคำกล่าวตอนหนึ่งในกระบวนการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของผู้เข้าร่วมประชุม ที่กล่าวว่า “ดิฉันรู้สึกยินดีมากที่ได้มาร่วมงานในครั้งนี้ เห็นว่าร่างข้อเสนอ เชิงนโยบาย...ฉบับนี้ ถ้าจัดทำสำเร็จเรียบร้อยแล้ว จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อ

โรงเรียน สามารถนำไปเป็นแนวในการดำเนินงานเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าจะเกิดภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น ก็จะทำให้ครู ผู้บริหาร สามารถให้การจัดการบริหารด้านการศึกษา ตอบสนองต่อผู้รับบริการที่พิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจแก่ผู้ปกครอง และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง และตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ที่มีจะเป็นแนวทางให้โรงเรียนและผู้ปกครองต่างต้องตระหนักร่วมกันว่า จะต้องเตรียมอะไร ทำอะไร เพื่อนักเรียนเรียนร่วม และให้โอกาสให้มีความสำคัญกับนักเรียนเรียนร่วม ให้เขาได้รับสิทธิ์เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ อย่างแท้จริง อันจะทำให้ให้นักเรียนเรียนร่วมได้รับการพัฒนาศักยภาพ ของตนเองอย่างเต็มที่ทุกด้าน” (ผู้เข้าร่วมสัมมนา, 25 มิถุนายน 2553) และที่กล่าวว่า “ผมมีความรู้สึกสบายใจมากที่มีส่วนร่วมในการผลักดันสิ่งดีงามต่อมนุษย์ด้วยกัน...การจัดประชาพิจารณ์ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ดีและเป็นประโยชน์มาก อย่างน้อยผู้ปฏิบัติได้มีส่วนร่วม และเห็นแนวทางในการพัฒนา การจัดการเรียนร่วมให้มีคุณภาพ สู่การประกันคุณภาพภายนอก สมศ.” (ผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์, 8 กรกฎาคม 2553)

ดังนั้น จากกระบวนการวิจัยที่ยึดหลักการสำคัญสามประการดังกล่าวข้างต้น เป็นกระบวนการที่ทำให้เชื่อมั่นได้ว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิภาพของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น ที่เป็นผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อเสนอที่ดี มีความสอดคล้องเหมาะสม มีประโยชน์ มีความเป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับ กับบริบทของจังหวัดขอนแก่น

4.2 ประเด็นเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากสรุปผลการวิจัยที่ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิภาพของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น ในองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัดตามกรอบโครงสร้างซีท ที่เชื่อมั่นได้ว่ามีความสอดคล้อง เหมาะสม เป็นประโยชน์ เป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับ กับบริบทของจังหวัดขอนแก่น ดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้นำประเด็นเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายมาอภิปรายผล 4 ด้าน ดังนี้

4.2.1 ด้านวิสัยทัศน์

จากผลการวิจัยในส่วนที่เป็นวิสัยทัศน์ ซึ่งถือเป็นวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) เนื่องจากกำหนดขึ้นด้วยหลักการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งกลุ่มผู้ตัดสินใจนโยบาย (decision makers) และกลุ่มผู้อิทธิพล (influencers) ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน รับฟังข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการระดมทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดแรงผลักดันและความร่วมมือดำเนินงานพัฒนาภายใต้บริบท ปัจจัยเอื้อและข้อจำกัด โดยสถานศึกษาและท้องถิ่นนั่นเอง การสับเปลี่ยนผู้บริหารและบุคลากรสามารถกระทำได้ หากบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยความตระหนักรู้ เข้าใจบทบาทหน้าที่ มีเจตคติเชิงบวกต่อการพัฒนางาน มีองค์ความรู้และสามารถทำงานได้ มีความพยายามร่วมกันในการปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและเวทีสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อให้เด็กพิการสามารถเรียนรู้และอยู่ร่วมกันในสังคมปกติได้ โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคหรือความแตกต่าง ดังวิสัยทัศน์ที่กล่าวว่า “ภายในปี 2558 จังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดชั้นนำ

การจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน ในสถานศึกษาทุกระดับอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพด้วยรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องตามความต้องการจำเป็นของเด็กพิการ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ทั้งด้านทักษะการช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางสังคมและการดำรงชีวิต ทักษะทางวิชาการ และทักษะการทำงานอาชีพ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้” นั้น ถือเป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ดีที่มีความสอดคล้องและครอบคลุมตามหลักการสิทธิมนุษยชนนานาชาติ เช่น ปี พ.ศ. 2543 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ที่ระบุอย่างชัดเจนว่า การศึกษาถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และในปี พ.ศ. 2545 กำหนดสาระสำคัญของกรอบแนวทางในการจัดการศึกษา ที่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือ 4-A ซึ่งทุกประเทศควรยึดเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา คือ 1) โอกาสในการเข้ารับการศึกษ 2) การเข้าถึงบริการทางการศึกษา 3) การปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้เหมาะสมกับผู้เรียน และ 4) คุณภาพการจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับ (Tamasevski, 2004) และ UNESCO (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติที่เน้นการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเป็นแบบเรียนรวม (inclusive school) ยึดหลักการพื้นฐานว่าเด็กทุกคนควรเรียนด้วยกันโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคหรือความแตกต่างที่อาจมี และสอดคล้องตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย เช่น สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกรณีพิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และความคุ้มครอง คนพิการมิให้มีการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพ รวมทั้งกำหนดให้คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐด้านการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การศึกษา อาชีพ การยอมรับและมีส่วนร่วมในสังคม การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย การพัฒนาและบริการอันเป็นสาธารณะ ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและเทคโนโลยีและด้านอื่น ๆ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2550) พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 กำหนดให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษ ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ เป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระดับ และทุกระดับการศึกษา (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2551) แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550-2554 กำหนดกรอบทิศทางแนวทางในการดำเนินงานด้านคนพิการ ให้ภาคีภาครัฐและองค์กรเอกชนด้านคนพิการใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการ การดำเนินงานตามภารกิจขององค์กรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และพันธกิจ วิสัยทัศน์ของแผนที่กำหนดไว้ว่า คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิ มีคุณภาพชีวิตเต็มตามศักยภาพ มีส่วนในสังคมอย่างเต็มที่และเสมอภาค ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค ด้วยการปฏิรูประบบ

บริหารจัดการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ, 2550) แนวทางการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ พ.ศ. 2546-2555 ได้กำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนวิธีการที่จำเป็นต้องใช้จัดการศึกษาพิเศษไว้ว่า ต้องใช้วิธีการจัดที่หลากหลายให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของแต่ละบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546)

วิสัยทัศน์จากผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมภารกิจ (mission statement) และวัตถุประสงค์ (objective) กำหนดความคาดหวังที่องค์การต้องการจะทำและจะเป็นในอนาคตไว้สูงในระดับที่ท้าทายที่เน้นการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุดที่มุ่งหวังให้จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดชั้นนำในการจัดการเรียนร่วมที่มีคุณภาพมาตรฐาน แสดงถึงสภาพที่พึงปรารถนาหรือที่เป็นไปได้ในอนาคตที่ส่งเสริมในส่วนที่เป็นจุดแข็ง ที่จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการครอบคลุมทุกประเภทความพิการ ทั้งการจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบโรงเรียนเฉพาะความพิการ และรูปแบบการจัดการเรียนร่วม มีหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วมหลายแห่ง รวมทั้งพร้อมในด้านบุคลากร มีนักวิชาชีพสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่ร่วมดูแลช่วยเหลือครอบคลุมทุกด้าน และเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษาเรียนร่วม ใน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น เลย หนองบัวลำภู อุดรธานี หนองคาย สกลนคร กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม รวมทั้งมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเปิดสอนหลักสูตรการศึกษาพิเศษในระดับบัณฑิตศึกษา อาทิ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งจะมีโอกาสเป็นไปได้สูง หากได้นำผลจากการวิจัยสู่การปฏิบัติจริง ปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน ดำเนินงานโดยใช้โครงสร้างซีท และการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจน สถานศึกษาต้องเน้นการกระจายอำนาจและการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาที่ครบครันและชุมชนมีบทบาทหลัก โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการบริหารและปฏิบัติงานอย่างจริงจังจริงจังใจ ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งในการดำเนินงาน ในเมื่อข้อเสนอเชิงนโยบายเกิดจากกระบวนการวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม (participatory policy research: PPR) แล้ว โอกาสความเป็นไปได้ของการนำข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น จะต้องปฏิบัติการณ์นโยบายแบบมีส่วนร่วม (participatory policy action: PPA) และจะต้องมีการประเมินผลนโยบายแบบมีส่วนร่วม (participatory policy evaluation: PPE) ด้วยเช่นกัน ซึ่งหากพิจารณาจากทฤษฎีการบริหารจัดการก็เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพแบบก้าวกระโดดด้วยวิธี Six Sigma ที่เน้นการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุด การกำหนดวิสัยทัศน์ถือเป็นขั้นตอนการจัดทำแผนระดับยุทธศาสตร์หรือระดับกลยุทธ์ (Strategic plan) เป็นแผนระยะยาว อาจประมาณ 3-5 ปี (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2553ข) หรือหากพิจารณาจากทฤษฎีการจูงใจเชิงเนื้อหา (content models) ก็เป็นการกำหนดความคาดหวังที่สอดคล้องกับความต้องการ

ความสำเร็จ (need for achievement) ตามทฤษฎีของ McClelland เป็นความต้องการที่บรรลุผลสำเร็จในงานที่มีความท้าทายและการบรรลุมาตรฐานของงานที่ทำได้อย่างดีเยี่ยม (excellent) สอดคล้องกับปัจจัยจูงใจ (motivational factors) ตามทฤษฎีของ Herzberg ในส่วนที่เป็นความสำเร็จการได้รับการยอมรับ ความก้าวหน้า และความรับผิดชอบ สอดคล้องกับความต้องการความสำเร็จ (self actualization) ตามทฤษฎีของ Maslow ซึ่งเป็นความต้องการที่เกี่ยวข้องกับลักษณะงานที่ท้าทายความริเริ่มสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าและความสำเร็จในงาน และหากพิจารณาจากทฤษฎีแรงจูงใจเชิงกระบวนการ (process models) ก็เป็นการกำหนดความคาดหวังที่สอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดจุดหมาย (goal setting theory) ของ Locke & Latham ที่เสนอแนวคิดว่าการกำหนดจุดหมายเพื่อบอกทิศทางการทำงานที่ท้าทายเป็นการจูงใจให้มีการปฏิบัติงานที่สำคัญประการหนึ่ง (Bartol et al, 1998 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารัตนะ 2548ก) หากพิจารณาจากทฤษฎีภาวะผู้นำ เห็นได้ว่าการกำหนดความคาดหวังที่ท้าทายนั้น สอดคล้องกับภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (transformation leadership) ซึ่งเป็นภาวะผู้นำที่จูงใจให้บุคคลปฏิบัติงานเกินความคาดหวังปกติ มุ่งการบรรลุความต้องการในระดับสูงเช่นความสำเร็จของงานมากกว่าความต้องการในระดับต่ำเช่นความปลอดภัยหรือความมั่นคง เป็นภาวะผู้นำที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ (change oriented) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ (strategic leadership) ที่คำนึงถึงการคาดการณ์ถึงอนาคตขององค์การในระยะยาว และการพัฒนากลยุทธ์เพื่อมุ่งไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์นั้น (Seyfarth, 1996; Walker & Dimmock, 2002; Wallace & Poulson, 2003) และสอดคล้องกับแนวคิดตามรูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ร่วม ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ร่วมในด้านที่เป็นจุดอ่อนและส่งเสริมในส่วนที่เป็นจุดแข็งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

4.2.2 ด้านพันธกิจ

จากผลการวิจัยในส่วนที่เป็นพันธกิจ ถือว่าเป็นพันธกิจที่ดี คำนึงถึงลูกค้าที่ชัดเจน ซึ่งครอบคลุมเด็กพิการมุ่งเน้นความทั่วถึง ความเสมอภาคความเท่าเทียมกันในการเข้ารับการศึกษา (equitable access) ตามแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยและแนวทาง การจัดการศึกษาตามหลักการสิทธิมนุษยชน นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษา และถือว่าเป็นเงื่อนไขในการประกันการเข้าถึงสิทธิในทุกด้าน ทั้งการเรียนรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อาคารสถานที่ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา สอดคล้องกับทัศนะของ วิโรจน์ สารัตนะ (2548ก) ที่กล่าวว่า พันธกิจเป็นข้อความที่แสดงถึงหน้าที่ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป็นข้อความที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม เห็นได้จากพันธกิจซึ่งกำหนดได้ 9 ประการ ได้แก่ 1) พัฒนาระบบการบริหาร จัดการศึกษาเรียนรู้ให้ทั่วถึงมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) สร้างโอกาสให้เด็กพิการได้เข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปในสถานศึกษาทุกระดับอย่างเท่าเทียม 3) ส่งเสริมและพัฒนาเด็กพิการตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาพิเศษให้มีคุณธรรม จริยธรรม และได้รับการพัฒนาทักษะ

พื้นฐานที่จำเป็นเต็มตามศักยภาพทุกด้าน 4) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กพิการให้สามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และมีส่วนร่วมทางสังคมในทุกมิติและมีประสิทธิภาพ 5) สร้างและพัฒนาภาคีเครือข่าย แหล่งบริการ และระบบการคัดกรอง ข้อมูลสารสนเทศในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม แบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย 6) พัฒนาครู บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องให้มีศักยภาพ ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และทักษะในการทำงานการจัดการศึกษาเรียนร่วม รวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน 7) พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยกระบวนการวิจัย 8) ส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานองค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือครอบครัว จัดการศึกษาเรียนร่วมอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษ และ 9) สร้างความพร้อมของสถานศึกษาในด้านสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาพิเศษขั้นพื้นฐานสำหรับ 4 ประเภทความพิการ ของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดอุดมการณ์ไว้ว่า มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยผู้มีความพิการให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีหลักการสำคัญที่ยึดหลักความสอดคล้องกับอุดมการณ์ 5 หลักการ คือ 1) หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ 2) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย 3) หลักการแห่งความเสมอภาค 4) หลักการมีส่วนร่วม และ 5) หลักการแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์และมาตรฐานการศึกษาพิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งจะส่งผลถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนร่วม 5 ด้าน คือ 1) โอกาสในการเข้ารับการศึกษา 2) การเข้าถึงการศึกษา 3) การปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของสถานศึกษา 4) ความร่วมมือของชุมชนและเครือข่าย และ 5) คุณภาพการจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับ ตามกฎหมายการศึกษาไทยที่แสดงเจตนารมณ์ไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม นับเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินงานทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางและระบบการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งเน้นปฏิรูปการศึกษาในทิศทางเดียวกัน คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กทุกคนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยเป็นการจัดการศึกษาแบบให้เปล่า และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมุ่งให้โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กพิการทุกคน ตามกลยุทธ์การดำเนินงาน 3 ด้าน คือ ด้านการประกันสิทธิและโอกาสทางการศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ที่สถานศึกษาใช้กระบวนการดำเนินงาน บนเงื่อนไขคือ 1) ให้เด็กพิการทุกคนมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การจัดการศึกษาต้องไม่เลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรม 3) เด็กพิการต้องมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล 4) พ่อแม่ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วม 5) การทำงานร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาอาชีพ (transdisciplinary team) และ 6) การจัดการศึกษาต้องจัดในสภาพแวดล้อมที่มีชีวิตจำกัด

น้อยที่สุด (the least restrictive environment) นอกจากนั้น พันธกิจยังมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงจากบริบทการจัดการเรียนร่วมในจังหวัดขอนแก่น ผ่านกระบวนการสัมมนาเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผ่านการยืนยันให้การยอมรับจากการประชาพิจารณ์ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม (participatory) หลักการบริหารเชิงบูรณาการ (integrated management) โดยใช้เกณฑ์ความเหมาะสม (propriety) ความสอดคล้อง (congruity) ความมีประโยชน์ (utility) และความเป็นไปได้ (feasibility) ตามแนวคิดของ Guskey (2000) ใช้เกณฑ์ความเป็นไปได้ (feasible) และเกณฑ์การยอมรับ (acceptable) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบาย ศักยภาพขององค์การ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ตามแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553ก)

4.2.3 ด้านเป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัด

จากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า เป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัดในแต่ละด้าน คือ เป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัดในด้านการจัดการเรียนร่วมโดยรวม ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านเครื่องมือ ซึ่งด้านเป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัดย่อย ในแต่ละด้านแสดงให้เห็นถึงความชัดเจน มีความสอดคล้อง เหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีประโยชน์ต่อสถานศึกษาที่จะนำไปใช้และเป็นที่ยอมรับจากการประชาพิจารณ์ นอกจากนี้พบว่าตัวชี้วัดแต่ละตัวสามารถตรวจสอบติดตามประเมินผลได้ เป็นตัวชี้วัดที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของนโยบายและเป็นเครื่องมือสำหรับการประเมินการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นอย่างดี จากข้อเสนอเชิงนโยบายในครั้งนี้ ได้นำเสนอความสำเร็จของเป้าหมายและกลยุทธ์แต่ละข้อในลักษณะการแสดงเชิงปริมาณและคุณลักษณะของสภาพที่ต้องการศึกษาใน 5 ลักษณะคือ 1) มีการวางแผน เช่น สถานศึกษามีเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาและเกณฑ์มาตรฐานประกันคุณภาพ 2) มีโครงการที่เกี่ยวข้อง เช่น มีโครงการ / กิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้กับครูการศึกษาพิเศษ 3) มีการประเมินโครงการหรือกิจกรรม เช่น มีการติดตามการประเมินผลการจัดกิจกรรมตามความสนใจและความต้องการของเด็ก 4) มีการนำผลการประเมินไปใช้ เช่น มีการรายงานผล การประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการเด็ก และ 5) การมีส่วนร่วมในแผนงานโครงการหรือกิจกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น มีโครงการความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน ทำให้สถานศึกษาได้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผนและการพัฒนาการจัดการเรียนร่วมในจังหวัดขอนแก่นให้มีความชัดเจนมากขึ้น ดังที่ Johnstone (1981, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2541) กล่าวว่าตัวบ่งชี้ที่ดีต้องมีลักษณะ 5 ประการคือ 1) ต้องระบุสารสนเทศเกี่ยวกับสิ่งหรือสภาพที่ศึกษาอย่างกว้างๆ 2) ตัวบ่งชี้เป็นตัวประกอบ (composite variable) หรือองค์ประกอบ (factor) 3) ค่าของตัวบ่งชี้ (indicator value) แสดงถึงปริมาณ (quantity) 4) ค่าของตัวบ่งชี้แสดงถึงสารสนเทศ จุดเวลา (time point) หรือช่วงเวลา (time period) 5) ตัวบ่งชี้เป็นหน่วยพื้นฐานสำหรับการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎี ซึ่งมีความสอดคล้องกับ กิ่งพร ทองใบ (2547) ที่กล่าวว่าเป้าหมาย

มีลักษณะที่สำคัญ คือ 1) แสดงให้เห็นจุดยืนทางเลือกขององค์กร 2) แสดงให้เห็นกรอบและแนวทางที่ต้องการบรรลุ 3) แสดงให้เห็นความเป็นหนึ่งเดียวกันขององค์กร วิโรจน์ สารรัตนะ (2548) กล่าวว่าจุดมายหรือเป้าหมายหมายถึงผลลัพธ์สุดท้ายที่องค์กรต้องการให้บรรลุผล บุญเลิศ คงคาเย็น และคณะ (2547) กล่าวว่าเป้าหมายเป็นการกำหนดจุดยืนขององค์กร สามารถสร้างมาตรฐานในการประเมินผล การปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และผู้บริหารควรใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจให้สอดคล้องกับนโยบายและเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร ในการกำหนดเป้าหมายต้องมี การวางแผน ทั้งเป้าหมายระยะสั้นและเป้าหมายระยะยาว ซึ่งต้องมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกันและมุ่งไปสู่ภารกิจและวิสัยทัศน์ที่วางไว้ และสอดคล้องกับ อุดุลย์ จาตุรงค์กุล (2547) กล่าวว่าไว้ว่าการเลือกกลยุทธ์เป็นกระบวนการทางเลือกต่าง ๆ ที่เกิดจากผลการวิเคราะห์ SWOT

ดังนั้น เป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัดที่กำหนดในข้อเสนอเชิงนโยบายจากการวิจัยครั้งนี้ จึงสามารถบ่งบอกถึงสภาพที่ต้องการที่มีความชัดเจนอย่างเพียงพอที่จะใช้ในการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อประเมินสภาพที่ต้องการศึกษา และสามารถเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการประกันคุณภาพภายในและภายนอกได้เป็นอย่างดี แต่การนำไปใช้ในสถานศึกษาที่จัดการเรียนร่วมในแต่ละหน่วยงาน ควรมีการกำหนดหมวดหมู่หรือจัดลำดับความสำคัญ โดยใช้คะแนนเป็นตัวกำหนดและ/หรือจำแนกลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด เพื่อใช้กำหนดวิธีประเมินคุณภาพของการบริหารการจัดการเรียนร่วม ดังนั้น หากพิจารณาเป้าหมาย กลยุทธ์และตัวชี้วัดจะสะท้อนสภาพการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพเต็มประสิทธิภาพ (full quality capacity) และจะช่วยสะท้อนให้เห็นเป้าหมายการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ดังที่ พวงรัตน์ เกสรแพทย์ (2543) กล่าวว่า การประเมินตัวบ่งชี้เพื่อการประเมินคุณภาพควรมีการนำข้อมูลจากการประเมินความสำคัญไปสร้างกราฟ เพื่อหาความสำคัญของภาพส่วนรวมเกี่ยวกับคุณภาพและวิเคราะห์ตีความคุณภาพและระดับความสำคัญตลอดจนการบันทึกข้อมูลจากบุคคลหลายฝ่ายก็จะสะท้อนให้เห็นภาพรวมขององค์กรได้เป็นอย่างดี และหากมีการพิจารณาเฉพาะเป้าหมายพร้อมทั้งแสดงถึงเป้าหมายคุณภาพที่ต้องเร่งรัดปรับปรุงจะให้เกิดการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่องในการบริหารจัดการต่อไป อนึ่ง การนำนโยบายการบริหารจัดการเรียนร่วมในจังหวัดขอนแก่นไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการศึกษา นอกจากตัวชี้วัดที่แสดงถึงผลผลิตโดยตรงและประสิทธิผลจากการตรวจสอบการบริหารโดยรวม (management development audit) ด้วย

จากลักษณะของข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นผลจากการวิจัยดังกล่าวทั้ง 4 ประเด็น อาจสรุปได้ว่าผลการวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิผลของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่นในครั้งนี้ ถือเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่ดี มีความเหมาะสม สอดคล้อง มีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับกับบริบทของจังหวัดขอนแก่น มีคุณค่าต่อการบริหารจัดการเรียนร่วมในระดับสถานศึกษาของแต่ละสังกัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับจังหวัด

5. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิผลของโรงเรียนเรียนร่วม จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะใน 3 กรณี คือ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยสู่การปฏิบัติ และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบาย มีจุดมุ่งหมายหนึ่งเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้ตัดสินใจนโยบาย (decision makers) สู่การนำข้อเสนอเชิงนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้นข้อเสนอแนะจึงมุ่งให้ข้อเสนอแนะต่อจังหวัด ต่อหน่วยงานต้นสังกัดและต่อสถานศึกษา ในการนำผลการวิจัยไปใช้ (use) หรือประยุกต์ใช้ (apply) ดังนี้

5.1.1 ด้านวิสัยทัศน์ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ร่วมที่ครอบคลุมภารกิจและวัตถุประสงค์ เป็นวิสัยทัศน์ในระดับท้าทายของจังหวัด ที่เป็นอนาคตภาพที่พึงประสงค์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับทุกแห่ง จึงควรมีกำหนดวิสัยทัศน์ระดับหน่วยงาน มีการประสานความร่วมมือเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่ทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน มีเอกภาพ นำไปสู่การปฏิบัติจริงและเกิดผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม

5.1.2 ด้านพันธกิจที่ได้จากการวิจัยทั้ง 9 ด้าน ซึ่งถือเป็นพันธกิจร่วมของจังหวัด การนำไปปฏิบัตินั้น หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรนำไปปรับใช้เป็นกรอบการบริหารจัดการเรียนร่วมให้เป็นไปอย่างเหมาะสม เพื่อให้การจัดการเรียนร่วมเป็นไปอย่างถูกทิศทางและมุ่งสู่ผลสำเร็จในวิสัยทัศน์ร่วมต่อไป

5.1.3 ด้านกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยถือได้ว่าเป็นแนวทางหรือเครื่องมือสู่การปฏิบัติที่สำคัญ หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จึงต้องวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและสิ่งคุกคามและกำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพบริบทและความจำเป็นเร่งด่วน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ครอบคลุมทุกองค์ประกอบตามกรอบโครงสร้างชี้ โดยจะต้องเร่งแก้ไขปรับปรุงองค์ประกอบที่เป็นจุดอ่อนหรือจุดด้อยและส่งเสริมในส่วนที่เป็นจุดเด่น เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับหน่วยงาน โดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จากการวิจัย ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยรวม มุ่งเป้าหมายการจัดการเรียนร่วมตามหลักการสิทธิมนุษยชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักรู้ เข้าใจ และยอมรับใช้กระบวนการบริหารเชิงบูรณาการ สร้างระบบภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีการวิเคราะห์ตนเอง มีการวางแผนร่วม มีแนวทางทำงานที่ชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก มีการบริหารที่มอบหมายคณะบุคคลผ่านการวิเคราะห์ระบบที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กพิการและท้องถิ่น และมีการนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับใช้

2) ด้านนักเรียน มุ่งเป้าหมายในการพัฒนาระบบการคัดกรอง การฟื้นฟูสมรรถภาพ การเตรียมความพร้อมของเด็กพิการทุกด้านก่อนส่งเข้าสู่ระบบการศึกษา ทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาการและการเตรียมความพร้อมของเด็กตั้งแต่เกิดหรือแรกพบความพิการในรูปแบบที่หลากหลาย เน้นการให้ความรู้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง และส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีส่วน ร่วมในการดูแลช่วยเหลือเด็กพิการด้วยความเต็มใจ

3) ด้านสภาพแวดล้อม มุ่งเป้าหมายในการสร้างความพร้อมของ สถานศึกษาในด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้มีขีดจำกัดน้อยที่สุด จัดบรรยากาศภายใน ห้องเรียน/ห้องการศึกษาพิเศษให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เด็ก สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ควบคู่กับการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความตระหนัก มีเจตคติที่ดี เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบด้วยความเต็มใจ

4) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเป้าหมายมีการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะเด็กพิการโดยองค์รวม ทั้งทักษะด้านการคิดและวิชาการ ทักษะทางสังคม และการช่วยเหลือตนเอง ทักษะการทำงานอาชีพและทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็ก พิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างอิสระและมีความสุข มีความเชื่อมั่นในตนเองและ กล้าแสดงออก

5) ด้านเครื่องมือ มุ่งเป้าหมายให้มีการจัดระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของเด็กพิการที่มีประสิทธิภาพ มีหน่วยประสาน กำกับ ส่งเสริมการจัดการเรียนร่วม มีเครือข่าย การทำงานรวมพลังจากทุกภาคส่วน มีการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีครู การศึกษาพิเศษตามเกณฑ์ มีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่น ไตทางการศึกษา เพื่อให้เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ และมีการเผยแพร่ผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้

6) ด้านงบประมาณ มุ่งเป้าหมายมีการระดมทรัพยากรทั้งด้าน งบประมาณ และมีแหล่งเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใด ทางการศึกษาเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

7) ด้านกระบวนการพัฒนาศักยภาพบุคลากร มุ่งเป้าหมายพัฒนา ศักยภาพบุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ โดยมีแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการ มีการรอบ อัตรากำลังและความพร้อมของครูการศึกษาพิเศษ มีการจัดสัดส่วนครูผู้สอนต่อเด็กพิการในอัตรา เฉลี่ย 1 ต่อ 6

8) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการเรียนร่วมทั้ง ระบบ มุ่งเป้าหมายมีการตรวจสอบ ประเมินตนเองตามตัวชี้วัด วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อย เร่งปรับปรุงแก้ไขปรับปรุงในด้านที่เป็นจุดอ่อน และส่งเสริมในส่วนที่เป็นจุดเด่น แม้นโยบาย กำหนดไว้อย่างดีแล้ว ยังจำเป็นที่ต้องนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังทุกด้าน

9) ด้านการเสริมปัจจัยเพื่อไม่ให้เกิดความแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษา มุ่งเป้าหมายมีการพิจารณาจัดปัจจัยเสริมหรือส่งเสริมการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของสถานศึกษาที่มีผลการประเมินในระดับที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสม มีความพร้อมยิ่งขึ้นทุกด้าน

10) ด้านการทำงานโดยความร่วมมือระบบเครือข่าย มุ่งเป้าหมายที่เน้นการทำงานร่วมกันการระหว่างบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา พ่อแม่ผู้ปกครอง หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มูลนิธิและนักวิชาชีพหลายสาขาอาชีพ เพื่อให้เด็กพิการได้รับประโยชน์สูงสุด

5.1.4 ควรจัดให้มีระบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผล เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือ แก้ไขและปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน

5.2 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยสู่การปฏิบัติ

5.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับจังหวัด

1) แม้ว่าข้อเท็จจริงประการหนึ่งของการวิจัยเชิงนโยบาย เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคมที่มีความซับซ้อน ไขว่จะแก้ไขได้โดยง่ายผลจากการวิจัยจึงไม่ใช่ยาครอบจักรวาลที่จะรักษาได้ทุกโรคในการแก้ไขปัญหาสังคมนั้น แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากผลการวิจัยนี้เป็นผลจากการดำเนินงานวิจัยที่อิงหลักการทางวิชาการที่น่าเชื่อถือได้ เน้นหลักการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการเรียนร่วมในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ (integrated management) จังหวัดจึงควรนำผลการวิจัยไปสู่การประชุมสัมมนาเพื่อให้มีการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ ทั้งในกลุ่มผู้ตัดสินใจนโยบาย (decision makers) กลุ่มผู้มีอิทธิพล (influencers) กับการจัดการเรียนร่วมในจังหวัด เพื่อหาข้อสรุปในผลการวิจัยที่เชื่อว่าจะช่วยแก้ไขปัญหาหรือช่วยพัฒนาด้านการจัดการเรียนร่วมในภาพรวมของจังหวัด และบรรจุไว้ในแผนพัฒนาระดับจังหวัด

2) ในการจัดการเรียนร่วมที่ยึดตามกรอบโครงสร้างซีทีไอไม่ใช่สูตรสำเร็จ ดังนั้น การดำเนินงานระดับจังหวัดควรเน้นหลักการมีส่วนร่วม (participation) จากทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันโดยผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา องค์กรที่ดูแลเด็กพิการ หน่วยงานทางการแพทย์ หน่วยงานทางการศึกษา และบุคลากรที่ให้บริการอื่น ๆ รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนส่งเสริมการดำเนินงานโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาเด็กพิการในชุมชน

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา

1) ผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยในภาพรวมทั้งจังหวัด การนำผลการวิจัยไปใช้ให้เป็นประโยชน์ หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาแต่ละแห่ง จะต้องตระหนักถึงบริบทและสภาพความเป็นจริงของตนเองด้วย โดยอาจจะนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปสู่การประชุมสัมมนาในโอกาสต่าง ๆ ในหน่วยงานของตน เพื่อเลือกใช้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับปัญหา

หรือความต้องการของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา ควรคำนึงถึง การบรรลุผลในวิสัยทัศน์และพันธกิจ ซึ่งถือเป็น “วิสัยทัศน์และพันธกิจร่วม” ของจังหวัด ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการความเป็นเอกภาพในเชิงนโยบาย แต่หลากหลายในทางปฏิบัติ

2) สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ประเมินตนเอง (self assessment) ในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่สำคัญหรือประเด็นที่เป็นปัญหาหรือทุกประเด็น เพื่อนำมาวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยและจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการ และนำแผนสู่การปฏิบัติ ขับเคลื่อนการดำเนินงานทั้งระบบครอบคลุมทุกองค์ประกอบ ในการปรับปรุงประสิทธิภาพในด้าน ที่เป็นจุดอ่อน และส่งเสริมในส่วนที่เป็นจุดเด่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานและการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท ที่นับเป็นจุดแข็งในการดำเนินงานและทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจน

5.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1 ควรวิจัยเพื่อแก้ปัญหาหรือการพัฒนา โดยหน่วยงานต้นสังกัดและ/หรือ สถานศึกษาแต่ละแห่ง ควรจัดทำวิจัยเชิงนโยบายของตนเอง โดยประยุกต์ใช้รูปแบบวิธีการวิจัย ของผู้วิจัยในครั้งนี้ แล้วนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับผลวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิง นโยบายระดับหน่วยงานหรือระดับสถานศึกษา ที่จะนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพ โดยการวิจัยนั้นควรใช้กระบวนการระเบียบวิธีวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม (participatory policy research: PPR)

5.3.2 ควรวิจัยเพื่อศึกษาผลการนำข้อเสนอเชิงนโยบายจากการวิจัยครั้งนี้ สู่การปฏิบัติทั้งในระดับจังหวัด ระดับหน่วยงานต้นสังกัดหรือระดับสถานศึกษา ที่แสดงให้เห็นถึง หลักการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติจริง ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงประเมินผล (evaluative research)

5.3.3 ควรวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายในประเด็นที่เห็นว่าสำคัญหรือที่เป็นปัญหา จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เมื่อระยะเวลาผ่านไปในช่วงเวลาหนึ่ง เช่น ในระยะ 1 ปี 3 ปี หรือ 5 ปี เป็นต้น โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วม (participatory policy research: PPR)

5.3.4 ควรวิจัยเพื่อทำนายหรือกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียน ร่วมในทศวรรษหน้า ตลอดจนกลยุทธ์ที่จะทำให้บรรลุผลในสภาพที่พึงประสงค์นั้น ในลักษณะเป็น การวิจัยเชิงอนาคต (futuristic research) ที่เน้นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ (expert) แล้วนำผลการวิจัยนั้นมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้ ที่เกิดจากบุคคลในระดับ ปฏิบัติหรือระดับฐานราก (grounded or grass root)

5.3.5 ควรวิจัยมาตรฐานการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการแบบเรียนร่วม เพื่อเป็นการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ หรือหน่วยงานต้นสังกัดและหรือสถานศึกษา